

דף קמ"א

מפני שצריך לו אלא מפני שהוא צריך למיטה, וביאר בשו"ע הגר"ז (בקר"א סי' רע"ו סק"ג בסוגריים) דהנה רש"י פי' דמנענע הקש כדי שיהא צף ורך לשכב, (שמנענע הקש לשכב על הקש) אבל הר"ן סובר שמנענע הקש להזיזו כדי לשכב על המיטה. וע"ש בשו"ע הגר"ז דממה שהתוס' לא חלקו על פירש"י משמע שפירשו המשנה כרש"י ואעפ"כ לא הקשו התוס' שיהא אסור כאן משום טלטול מן הצד לצורך דבר האסור, מבואר דס"ל לתוס' דגם בציור של רש"י נחשב טלטול מה"צ לצורך דבר המותר, וביאר דדעת התוס' דכיון שהוא לצורך השתמשות האדם זה נחשב לצורך דבר המותר (והמחצית השקל סי' ש"ה סק"ט לומד דזהו גופא כוונת הר"ן, ע"ש).

והנה, ע' במג"א סי' רע"ו סקי"א שכתב דמותר לומר לנכרי לטלטל נר לצורך גופו כיון דהישראל יכול לטלטלו ע"י לטול מן הצד (ורק אם מטלטל שלא יפסיד הכלי אסור), וביאר הבית מאיר שם סעי' ג' דעת המג"א דמה שמטלטל הנר לצורך להאיר להאדם זה נחשב לצורך דבר המותר, וכסברת השו"ע הגר"ז הנ"ל בדעת תוס', וכע"ז כתב שם בפרמ"ג במ"ז סי' ש"ח סקי"ח, וע"ע בספר משנת השבת דף מג': מה שביאר עוד בזה.

(ב) אלא אמר רבא מקנחו בכותל ואין מקנחו בקרקע דלמא אתי לאשווי גומות. ופי' בתוס' דאע"ג דרבא ס"ל בסוף פ"ב דביצה בדבר שאין מתכוין כר"ש גזינן הכא כשיהא עסוק לקנח רגלו ישכח שבת ויתכוין לאשווי גומות. אולם כתב בתורי"ד

(ז) אמר רב חסדא האי כיתניתא משלפי לדידה מקניא שרי קניא ממנה אסור. פירש"י דלא חזי לטלטול דלהסקה קיימי. ופי' הר"ן דאף דאמר רב אסי לעיל נ. דישב עלי' מבעוד יום מותר לטלטל בשבת, י"ל דלא הי' דרך שלהם ליחד קניא לכותניתא. וע"ע בב"ח סי' ש"ח שהק' דלמה מותר לשלף לדידה מקניא ולמה לא הוי בסיס להקנה, ותי' דכאן ההיתר מונח על האסור ולא הוי בסיס, וע"ע בפרמ"ג סקי"ד במ"ז שכתב די"ל דלעולם אסור גם כשהיתר מונח על האיסור, ורק הכא אינו בסיס דההיתר ג"כ משמע לאיסור בזה ודאי מותר, ע"ש. (והבעל המאור (פרק כל הכלים) סובר דכשהיתר משמש לאיסור אפי' אם האיסור מונח על ההיתר מותר).

דף קמ"א

(א) הקש שע"ג המיטה לא ינענענו בידו אלא מנענעו בגופו. והגמ' לומד מהמשנה דטלטול מן הצד לא שמי' טלטול, והנה כתבו תוס' וש"ר לעיל מג': דטלטול מן הצד מותר רק לצורך דבר המותר ולא לצורך דבר האסור, והקשו הרבנו יונה וש"ר דא"כ למה כאן במשנתנו מותר הא הוי טלטול לצורך דבר האסור לצורך הקש. ותי' הרא"ש שם (סי' י"ט) דבמשנתנו אפי' לטלטול אין כאן דאינו מטלטל אלא בגופו כלאחר יד ולא דמי לפגה וחררה שהוא מטלטל בידו ואגבן מטלטלין דבר אסור (וצ"ע דלפי"ז דמיון הגמ' לטלטול מן הצד). אבל הר"ן תי' דמשנתנו נמי נחשב טלטול לצורך דבר המותר וביאר לפי שאינו מטלטל את הקש

דף קמ"א

בשעה"צ סי' ש"ב סקמ"א שתי' דהתם מצחצח הבגד עי"ז והוא תיקונו, משא"כ כאן שאינו רק שמסיר הטיט ורושם הלכלוך עדיין נשאר עליו, והדרך להעבירו ע"י מים.

ד) שם. וע' בטור סי' ש"ב שהביא בשם ה"ר פרץ דהא דמכסכו מבפנים היינו דוקא בלח אבל יבש הוי טוחן, ואע"ג דהוי משאצל"ג אבל אסור מדרבנן. וע' בהגהות רעק"א בגליון השו"ע שהעיר דכיון דמתחילה הי' מפורר וע"י יבשות נדבק ונעשה מחובר יחד דאין טחינה אחר טחינה, ע"ש. וע"ע בט"ז סק"ו מה שעיר על הטור בזה.

דהסוגייתא אתי כר"י ואנן קיי"ל כר"ש ולכן מותר (וע' בתורי"ד שמציין דרבא ס"ל כר"י בפרק נוטל לענין מוקצה, ומבואר דסובר דאי קיי"ל כר"י במוקצה קיי"ל נמי כוותי' בדבר שאינו מתכוין, וע' לעיל דף קיא. ברש"י בד"ה למימרא ובתוס' וש"ר שם). וע' בקרב"נ כאן אות ח' מש"כ בזעת התוס'.

ג) אמר רב כהנא טיט שע"ג בגדו מכסכו מבפנים ואין מכסכו מבחוץ. ופירש"י דלא מוכחא מילתא לאיתחזווי כמלבן ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים. והק' הגליון הש"ס מרש"י לקמן קמו. דמנער מן העפר בלי מים הוי ליבון. וע'

דף קמ"ב

פרק נוטל

דף קמא:

יחלה". אולם ע' בתורי"ד כאן שכתב שא"צ לזה אלא מותר משום טלטול מן הצד כל שיש צורך וכיון שיש געגועין יש צורך, וכ"כ הריטב"א כאן שצריך הגעגועין שיהא צורך ובזה מותר משום טלטול מן הצד (וע"ע בתורי"ד ריש הפרק שיש עוד היתר ככר או תינוק). וע' בתוס' בסמוך קמב. בד"ה ונשדינהו דג"כ מבואר שיש היתר מעיקר הדין בתינוק כמו בכלכלה ולא בעי געגועין אלא שיהא צורך (אלא דתוס' פי' הטעם שיהא מותר משום "דבטל" ול"מ כוונתו משום טלטול מן הצד, וע') וכן העיר הרעק"א כאן הסתירה בתוס'.

א) רבא כר' נתן ס"ל דאמר חי נושא את עצמו. (1) ע' בתוס' לעיל צד. (בד"ה אבל) שהקשו דאף רבנן מודו באדם דחי נושא את עצמו ופי' תוס' דקטן כבהמה ולבסוף מסיק דזה רק בתינוק בן יומו (וכן הגי' הרש"ל שם) ולפי"ד סוגיין מיירי בתינוק בן יומו ובזה פליגי ר' נתן ורבנן דלר"נ גם בזה נושא את עמו, אבל ביותר מזה (ולתוס' לעיל קל. מבואר דאפי' אם הוא בן ח' ימים) אפי' לרבנן נושא את עצמו. (2) אבל שיטת הרמב"ן ורשב"א ור"ן בסוגיין דיש ג' חילוקים, דבתינוק קטן שאינו מכיר בהילוך כלל אפי' לר' נתן אינו נושא עצמו דהוי ככפות, ובתינוק הגורר לר' נתן מותר מה"ת ולרבנן חייב, ובתינוק שנוטל רגלו אחת ומניח רגל אחרת כיון דמכיר בהילוך לא משרבט נפשי' ואפי' לרבנן אמרינן דנושא את עצמו. (3) ושיטת הבעל המאור כאן דפחות מנוטל אחת ומניח אחת חייב אפי' לר' נתן ולרבנן אפי' זה חייב ואינו פטור לרבנן אלא בגדול מזה, ע"ש. (4) וע"ע בריטב"א ובשיטה להר"ן כאן בשם הרא"ה והתורי"ד דבכל אדם מודו רבנן לר' נתן דאמרינן חי נושא את עצמו ואין כוונת הגמ' לאפוקי מדרבנן, ע"ש.

דף קמ"ב

א) דינר אי נפיל אתי אבוה לאתויי. ופירש"י דלפי"ז אפילו לאוחזו בידו והתינוק מהלך ברגליו אסור לי' רבא דלמא נפיל ואתי לאתויי, אבל שיטת הרמב"ן הובא ברש"א ור"ן דכשהתינוק מהלך ברגליו לא גזרינן דא"כ יהא אסור לעמוד אצל דינר (וע' ברשב"א משת"י), וע"ש ברמב"ן. והשו"ע בסי' ש"ט סעי' א' הביא הב' דעות, ע"ש בבואור הלכה דנחלקו האחרונים איך קיימא לן.

ב) ואמאי תהוי כלכלה בסיס לדבר האסור. והק' הרשב"א וש"ר דאמאי לא תי' הגמ' דמיירי בשכח וכסיפא באבן ע"פ החבית ומעות שעל הכר. וע' ברשב"א

ב) בתינוק שיש לו געגועין על אביו וכו'. ופירש"י דמותר משום סכנת חולי, ומבואר ברש"י שבעצם הי' בזה איסור טלטול מוקצה ורק התירו משום סכנת חולי, וכ"מ בתוס' כאן, וכ"כ השו"ע שהתירו "שלא